

дайджест №9

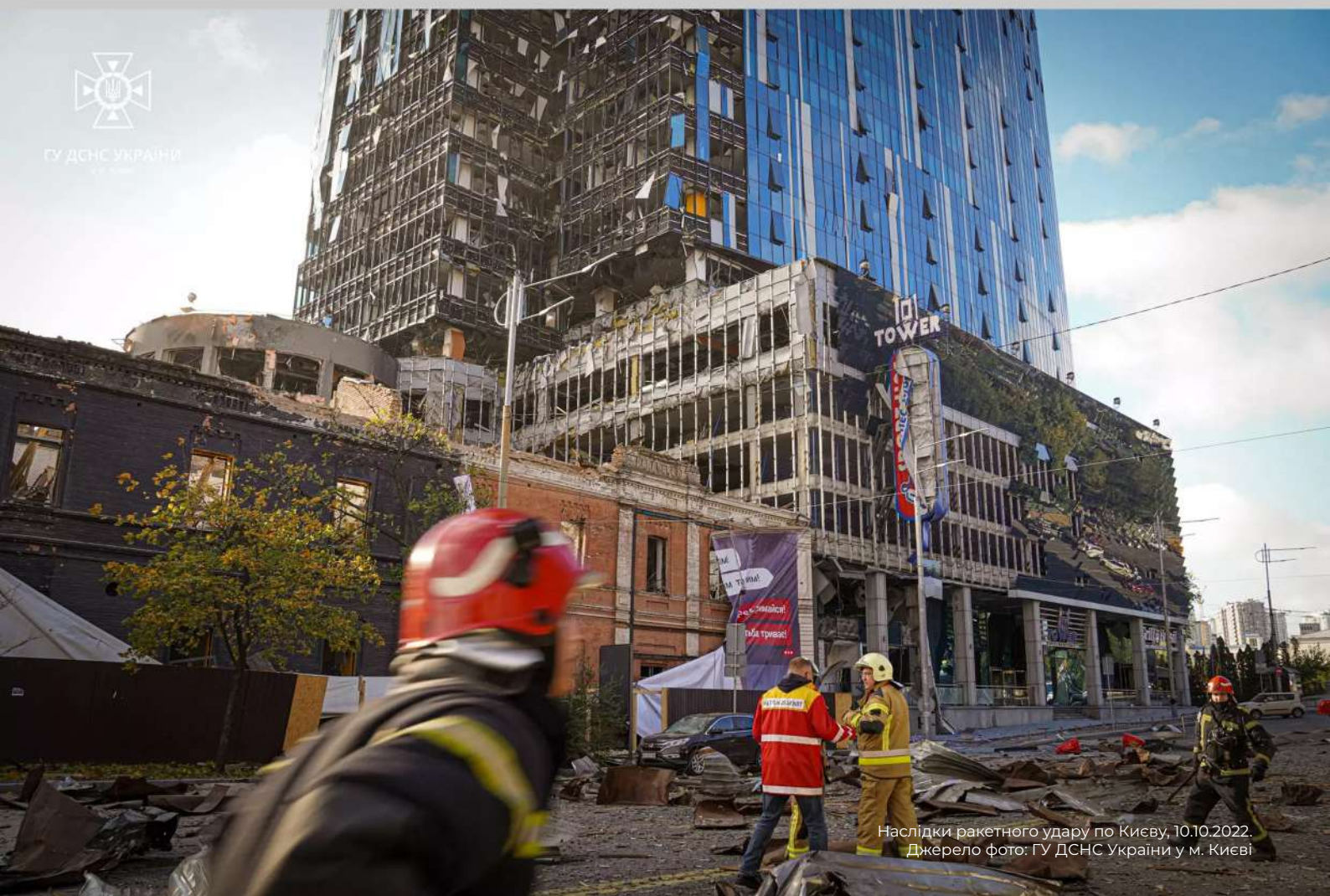
Матеріал підготовлено
«Східноукраїнським центром
громадських ініціатив»

Порушення міжнародного гуманітарного права в Україні:

дайджест подій за період
з 1 по 31 жовтня 2022 року.

ГУ ДСНС УКРАЇНИ

Наслідки ракетного удару по Києву, 10.10.2022.
Джерело фото: ГУ ДСНС України у м. Києві

24 лютого 2022 року Росія за підтримки Білорусі розпочала новий етап війни проти України, здійснивши безпрецедентне в новітній історії повномасштабне вторгнення на територію нашої держави.

Обидві сторони міжнародного збройного конфлікту зобов'язані дотримуватися щонайменше Женевських конвенцій 1949 року, Додаткового протоколу I від 1977 року до Женевських конвенцій 1949 року, Гаазької конвенції про закони та звичаї війни на суходолі від 1907 року та Положення про закони та звичаї війни на суходолі, що є додатком до цієї Конвенції, дотримуватися міжнародних звичаїв (звичаєвого МГП) та пам'ятати про свої зобов'язання за міжнародним правом прав людини.

Команда **Східноукраїнського центру громадських ініціатив (СЦГІ)** продовжує свою роботу, розпочату ще 2014 року, зі збору та документування фактів порушення міжнародного гуманітарного права (МГП) під час збройного конфлікту, з метою подальшого подання відповідних матеріалів до Офісу Прокурора Міжнародного кримінального суду (МКС), Офісу Генпрокурора (Україна), міжнародним комісіям із розслідування, мандат яких передбачатиме збирання, документування та підготовку для судових розглядів усіх порушень прав людини, воєнних та інших злочинів, а також іншим компетентним організаціям.

Сподіваємося, що результати нашої роботи та поточне інформування буде корисним також журналістам та широкому колу громадян, які цікавляться перебігом збройного конфлікту та фактами порушення МГП.

В пропонованому Дайджесті читач знайде інформацію про окремі порушення прав людини під час збройного конфлікту в Україні, які привернули увагу документаторів СЦГІ та зачепили права цивільного населення, а в окремих випадках – комбатантів (військовополонених). Ми намагатимемося пояснити, з яких причин певні діяння слід вважати порушенням МГП.

ТОП-3 подій жовтня¹:

---

3 жовтня влада Росії оголосила, що її парламент одноголосно підтримав анексію тимчасово окупованих територій України: Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей².

8 жовтня стався вибух на мосту через Керченську протоку, а **10 та 11 жовтня** російські війська завдали одного з наймасовіших від початку повномасштабного вторгнення ракетного удару по території України, зокрема, по об'єктам критичної (енергетичної) інфраструктури.

17 жовтня відбувся масштабний обмін, в результаті якого з російського полону було звільнено 108 українських жінок, зокрема, 12 цивільних³.

¹ Ключові події жовтня, які впливали або могли вплинути на перебіг збройного конфлікту (за версією СЦГП).

² <http://duma.gov.ru/news/55411/>

³ <https://www.pravda.com.ua/news/2022/10/17/7372330/>

Умисні вбивства та катування цивільного населення.

В Дайджесті № 8 СЦГІ вже писав про те, що звільнення у вересні 2022 року населених пунктів Харківської області супроводжувалося виявленням на деокупованих територіях місць масового та одиночного поховання людей, смерть яких настала під час окупації.

Протягом жовтня 2022 року українські правоохоронні органи продовжували проводити пошук та ексгумацію останків людей в деокупованих населених пунктах Харківської області.

В перших числах жовтня ЗСУ взяли під контроль м. Лиман (Донецька обл.) та деякі інші населені пункти на півночі Донеччини. В деокупованих населених пунктах одразу розпочався пошук та ексгумація загиблого цивільного населення.

Наприклад, на кладовищі в м. Лиман (Донецька обл.) було виявлено 2 масових поховання. В одній локації були захоронені цивільні, в іншій – українські військові. Ексгумовано тіла 146 людей, з яких 111 цивільні та 35 військових. Повідомлялося, що в Лимані вже встановлено 25 стихійних поховань. Всього в деокупованих населених пунктах таких поховань виявлено 58, але робота з пошуку триває. Серед цивільних, ексгумованих на даний час на півночі Донеччини, виявили 85 чоловіків, 66 жінок, 5 дітей та 10 осіб, стать яких поки не встановлена⁴.

Ексгумація в Лимані (Донецька обл.). Джерело фото: ГУ НП в Донецькій області

В деокупованих районах як Харківської, так і Донецької області, були виявлені численні місця незаконного утримання цивільного населення, докази катування людей. Схожа робота тривала в деокупованих населених пунктах Херсонської області.

Станом на початок листопада 2022 року в деокупованих районах Донецької, Харківської та Херсонської областей виявлено тіла 868 цивільних осіб, з них 24 діти⁵.

⁴ https://dn.npu.gov.ua/news/politsiia-vyjavyla-tila-111-tsyvilnykh-i-35-viiskovykh-zsu-ekshumatsiiu-na-mists-i-naibilshoho-masovoho-pokhovannia-v-lymani-zaversheno?fbclid=IwAR2n5xErzCSkD_2DBIRoKUFKJqVXfH2OLopgK7qsMFuQYF2twXmORE9qFJU

⁵ <https://www.pravda.com.ua/news/2022/11/3/7374828/>

Частина людей, трупи яких були вилучені з одиночних або масових поховань, стали жертвами умисних вбивств та позасудових страт. Більшість – ймовірно загинула або померла від інших факторів війни (артилерійських обстрілів, відсутності доступу до медичної допомоги тощо). Встановлення причин смерті триває.

Основним джерелом інформації про ці факти є дані правоохоронних органів України.

Крім правоохоронців, жертв та свідків воєнних злочинів активно встановлюють й журналісти.

31 жовтня вийшов репортаж видання «BINUS info» з деокупованих населених пунктів Херсонської області. В репортажі житель села Велика Олександрівка, який до окупації працював поліцейським (ім'я не називається), розповідає про затримання та катування російськими військовими. Його разом з іншими затриманими з числа місцевих жителів утримували близько трьох діб в підвалі приватного домоволодіння. Били металеву трубою та іншими предметами, трошили скляний посуд про його голову, стріляли з вогнепальної зброї біля вуха, пускали через тіло електричний струм. Згодом вивезли до захопленої будівлі поліції в Каховці, де на той час утримували й інших затриманих, зокрема, військовополонених з числа військовослужбовців ЗСУ. Чоловік окремо зауважує, що військовополонених катували особливо жорстоко⁶.

Окремі приклади:

4 жовтня

стало відомо про чергове місце незаконного утримання та катування затриманого цивільного населення – захоплене приміщення будівлі поліції в селищі Великий Бурлук (Харківська обл.). Дане місце одночасно слугувало базою для російського військового підрозділу⁷.

5 жовтня

стало відомо, що в ямі на території бази відпочинку в деокупованому с. Новоплатонівка (Харківська обл.) українські правоохоронці виявили тіла двох чоловіків в цивільному одязі, віком 30-35 років, з вогнепальними пораненнями голови. Руки чоловіків були з'єднані між собою кайданками. Повідомлялося, що за попередніми даними, на вказаній базі відпочинку розміщувалися російські спецпризначенці в кількості 250-350 осіб⁸. Крім того, в цей самий день в підвальному приміщенні житлового будинку в деокупованому с. Кам'янка (Харківська обл.) були виявлені муміфіковані тіла двох чоловіків. Причини смерті встановлюються⁹.

Яма на території бази відпочинку, в якій були виявлені тіла вбитих чоловіків. Джерело фото: Поліція Харківської області

⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=UN7ui-VBEX8>

⁷ https://t.me/UA_National_Police/8026

⁸ https://t.me/police_kh_region/12644

⁹ https://t.me/police_kh_region/12638

6 ЖОВТНЯ

в деокупованому селищі Куп'янськ-Вузловий (Харківська обл.), в приміщенні цеху з виготовлення цегли одного з місцевих підприємств, українські правоохоронці виявили трупи двох цивільних чоловіків зі слідами насильницької смерті. В обох чоловіків були зв'язані руки за спиною¹⁰.

Трупи вбитих цивільних в селищі Куп'янськ-Вузловий. Джерело фото: Поліція Харківської області

¹⁰ https://t.me/police_kh_region/12667

8 ЖОВТНЯ

у вже згаданому вище селищі Куп'янськ-Вузловий (Харківська обл.) поліція провела ексгумацію тіл чотирьох цивільних осіб зі слодами насильницької смерті. Відомо, що цих людей, серед яких одна родина та їхня сусідка, місцеві жителі виявили в льоху приватного будинку в середині вересня і поховали на території їхніх домоволодінь. З одного поховання поліція вилучила тіло 73-річної жінки. Під час огляду території іншого домоволодіння правоохоронці вилучили ще три тіла: 71 та 49-річних жінок, а також 27-річного чоловіка. Всі тіла мали тілесні ушкодження у вигляді вогнепальних поранень¹¹.

Ексгумація трупів цивільного населення в селищі Куп'янськ-Вузловий. Джерело фото: Поліція Харківської області

¹¹ https://t.me/police_kh_region/12724

11 жовтня

стало відомо, що правоохоронці виявили місце незаконного утримання людей в деокупованому м. Святогірськ (Донецька обл.). Місце несвободи було облаштоване в пансіонаті відпочинку неподалік від Святогірської Лаври. Стверджується, що російські військові тримали там нелояльних до російської влади місцевих жителів. Під час огляду правоохоронці виявили предмети, які вказують на застосування тортур до затриманих¹².

Підвал пансіонату відпочинку в Святогірську, де російські військові утримували затриманих місцевих жителів. Джерело фото: СБУ

13 жовтня

на прибудинковій території одного із багатоквартирних будинків у селищі Куп'янськ-Вузловий (Харківська обл.) правоохоронці виявили могилу 35-річного місцевого жителя, якого за словами товариша загиблого, російські військові звинуватили у корегуванні вогню. Чоловіка застрелили 21 вересня у власній квартирі з автоматичної зброї¹³.

Могилу чоловіка, страченого військовими в селищі Куп'янськ-Вузловий. Джерело фото: Поліція Харківської області

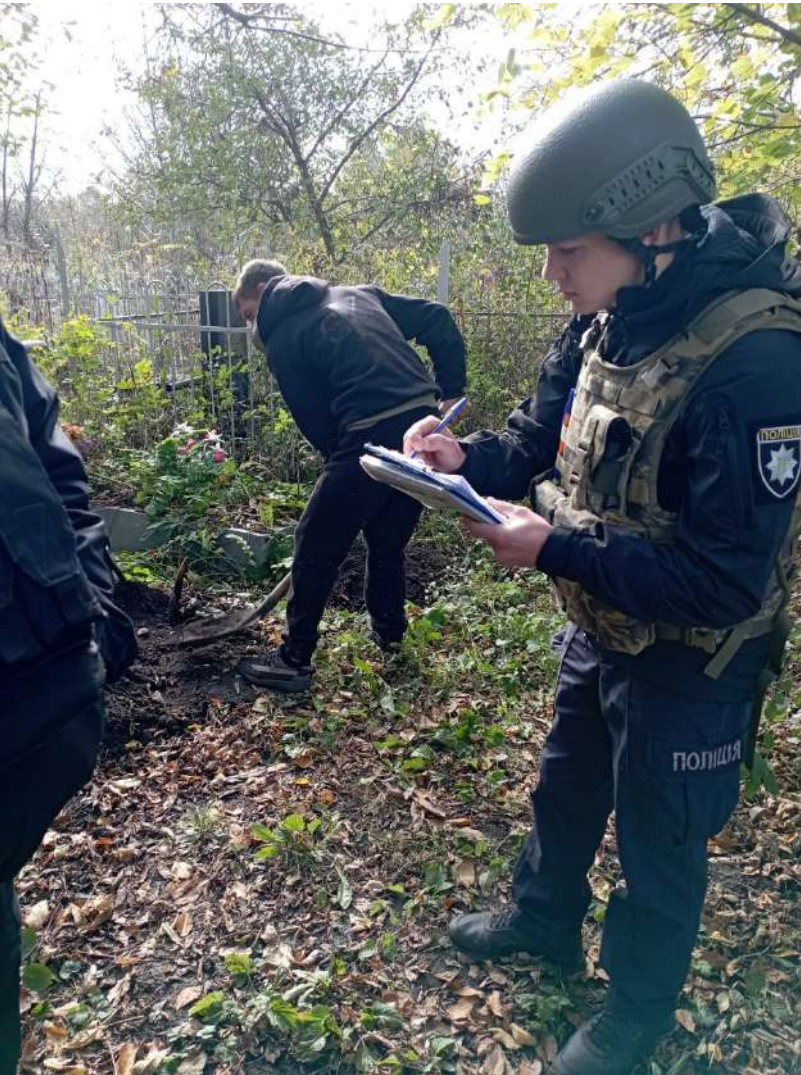
¹² <https://www.facebook.com/SecurSerUkraine/posts/pfbid06QuAktFy55xtqPtDxoBGBmcLjXjCspH11CCNsy50Kn39KwxеHyJ6x5pCN22PN3DYL>

¹³ https://t.me/police_kh_region/12819

15 ЖОВТНЯ

стало відомо, що в деокупованому прикордонному селищі Козача Лопань (Харківська обл.) правоохоронці провели чергову ексгумацію тіл цивільних осіб з ознаками насильницької смерті. Попередньо встановлено, що двох чоловіків утримували в ув'язненні, а потім вбили та поховали на території місцевого кладовища в квітні 2022 року. На трупах виявлені ушкодження кісток черепа, переломи щелепи та ребер¹⁴. В цей же день в деокупованому селищі Борова (Харківська обл.) поліція провела ексгумацію трупа 33-річного місцевого жителя, колишнього учасника антитерористичної операції. За словами родичів, російські військові викрали чоловіка з його дому 9 серпня, а вже 16 серпня родичи знайшли труп на базі відпочинку «Світло Шахтаря». Правоохоронці виявили на трупі різані рани у паховій частині та шії, крововиливи по всьому тілу, 8 кульових отворів, відсутність фаланги великого пальця на лівій руці¹⁵.

Ексгумація тіл цивільних в селищі Козача Лопань. Джерело фото: Поліція Харківської області

¹⁴ https://t.me/police_kh_region/12870

¹⁵ https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid02tK8BnyXQVdpRDcZNPry2iJnGCzCfcNvejHigJ6jwrzMSgwAWheLQTquAjXDCd7vl&id=100002276907245

21 ЖОВТНЯ

стало відомо про вбивство 56-річної жительки окупованого м. Скадовськ (Херсонська обл.) **Тетяни Мудренко**. Жінку з її цивільним чоловіком Анатолієм Ореховим окупаційна влада затримала 7 жовтня. Згодом чоловік опинився на свободі (в місці несвободи йому зломали руку), а труп жінки знайшли біля захопленої будівлі місцевого суду в Скадовську. Вона мала проукраїнську громадянську позицію, навесні приймала участь в мітингах проти окупації. Що саме стало причиною позасудової страти (за поки непідтвердженими даними, жінку повісили біля будівлі суду) та інші подробиці події, наразі невідомі¹⁶.

Тетяна Мудренко. Джерело фото: Факты

22 ЖОВТНЯ

правоохоронці проводили ексгумацію тіл цивільного населення в деокупованому селі Новий Бурлук (Харківська обл.). З однієї могили дістали труп 10-річної дівчинки, яка загинула 5 лютого від кулі снайпера. З іншої могили вилучили труп 40-річного місцевого жителя, який був вбитий пострілом в голову в момент, коли знімав на відео пограбування магазину російськими військовими.

Могила 10-річної дівчинки, яка загинула від кулі снайпера. Джерело фото: Поліція Харківської області

27 жовтня

стало відомо про братську могилу в деокупованому с. Копанки (Борівський р-н, Харківська обл.). В могилі виявлено рештки щонайменше 17 осіб з числа як цивільних, так і військових. Причини смерті людей встановлюються¹⁷.

Ексгумація тіл з братської могили в с. Копанки. Джерело фото: Поліція Харківської області

29 жовтня

стало відомо про ексгумацію тіл цивільного населення в деокупованому с. Канцедалівка (Куп'янський р-н, Харківська обл.). Зокрема, було виявлено тіло чоловіка з вогнепальним пораненням голови. За словами місцевих жителів, чоловіка на початку вересня вбив снайпер¹⁸.

¹⁷ https://t.me/police_kh_region/13081

¹⁸ https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid02hfCsFE6c3wLvVNxWcFwKL4VmDe7er9g27eWYrGJrzPIRThBuBSJtgmfV3FnwqBUL&id=100002276907245

Чому це порушення:

Норми міжнародного гуманітарного права передбачають, що для забезпечення поваги й захисту цивільного населення та цивільних об'єктів сторони, що перебувають у конфлікті, повинні завжди розрізняти цивільне населення й комбатантів, а також цивільні й військові об'єкти та відповідно спрямовувати свої дії тільки проти військових об'єктів (Додатковий протокол I до Женевських конвенцій, статті 48, 52, Звичаєве МГП, норми 1, 7).

Цивільні особи мають право за будь-яких обставин на особисту повагу, повагу до своєї честі, права на сім'ю, їхніх релігійних переконань та обрядів, звичок та звичаїв. До них завжди слід ставитися гуманно й захищати їх, зокрема, від будь-якого акту насильства чи залякування, від образ та цікавості натовпу. Захоплення заручників забороняється (Четверта Женевська конвенція, статті 27, 34).

Убивство, тортури, жорстоке чи нелюдське поводження, наруга над людською гідністю, зокрема принизливе й образливе поводження, тілесні покарання, каліцтво, зґвалтування й інші форми сексуального насильства, взяття заручників, примусове зникнення та свавільне позбавлення волі *заборонені* (Додатковий протокол I до Женевських конвенцій, стаття 75, Звичаєве МГП, норми 87, 89-93, 96, 98, 99).

Умисне вбивство, тортури або нелюдяне поводження, нелегальне ув'язнення цивільної особи є серйозним порушенням Четвертої Женевської конвенції (стаття 147) та військовими злочинами у розумінні Римського статуту Міжнародного кримінального суду (Статут МКС, стаття 8 (1) (a) (i), (ii), (vii)).

Продовжує з'являтися інформація про випадки вчинення сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом.

18 жовтня Незалежна міжнародна комісія з розслідування порушень в Україні (далі – Комісія) оприлюднила свою першу доповідь щодо того, як просувається її робота (далі – Доповідь)¹⁹. Нагадаємо, що Комісія була створена Резолюцією 49/1 Ради з прав людини, прийнятою 4 березня 2022 року, з метою розслідування всіх ймовірних порушення та утисків прав людини і порушень міжнародного гуманітарного права, а також пов'язаних із ними злочинів у контексті агресії РФ проти України.

Окремий пункт Доповіді присвячений фактам сексуального та гендерно зумовленого насильства, що вчинялося комбатантами. В Доповіді наводиться декілька конкретних фактів, наприклад:

«90. У Київській області у березні 2022 р. двоє військовослужбовців Збройних сил РФ увійшли до будинку, кілька разів зґвалтували 22-річну жінку, вчинили акти сексуального насильства щодо її чоловіка та примусили подружжя до статевого акту в їхній присутності. Потім один з військовослужбовців примусив їхню чотирирічну доньку до орального сексу з ним, що є зґвалтуванням. Комісія наразі розслідує три інші достовірні повідомлення про зґвалтування Збройними силами РФ жінок та дівчат-підлітків у тому ж селі. В іншому селі Збройні сили РФ вивели жінку з її будинку і змусили її піти до сусіднього будинку, де один із солдатів Збройних сил РФ застрелив чоловіка, який намагався захистити свою дружину. Російські військовослужбовці відвезли обох жінок до іншого будинку, який слугував їхньою базою. Двоє солдатів Збройних сил РФ розвели їх по різних кімнатах, де зґвалтували та чинили насильницькі дії сексуального характеру щодо обох жінок»²⁰.

27 жовтня заступниця міністра внутрішніх справ **Катерина Павліченко** під час брифінгу в Military Media Center повідомила, що в кримінальних провадженнях фігурують як групові зґвалтування, так і зґвалтування неповнолітніх. Найбільше епізодів за участю російських військових мали місце в Київській області (15 потерпілих), але є вони й в інших областях: Чернігівській, Харківській, Донецькій, Херсонській. Наразі за фактами сексуальних злочинів відкрито **43** кримінальні провадження (в одному провадженні можуть фігурувати кілька епізодів злочинів).

Нагадаємо, що в інтерв'ю від 19 вересня Генеральний прокурор України **Андрій Костін** називав таку саму цифру кримінальних проваджень – **43** справи щодо злочинів сексуального насильства, вчинених в умовах збройного конфлікту²¹.

¹⁹ <https://www.ohchr.org/ru/press-releases/2022/10/un-commission-has-found-array-war-crimes-violations-human-rights-and>

²⁰ <https://www.ohchr.org/ru/press-releases/2022/10/un-commission-has-found-array-war-crimes-violations-human-rights-and>

²¹ https://lb.ua/news/2022/09/19/529761_andriy_kostin_rosiya_vikoristaie.html

14 жовтня

в Офісі Генпрокурора презентували *Стратегію забезпечення підходу, орієнтованого на постраждалих та свідків, для ведення справ щодо сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом*²².

МЕТА СТРАТЕГІЇ

Поліпшення доступу до правосуддя для осіб, що постраждали від СНПК

Ефективне кримінальне переслідування осіб, які вчинили СНПК

Надання постраждалим і свідкам СНПК індивідуальної підтримки та захисту

Мета Стратегії. Джерело фото: Офіс Генпрокурора.

Нагадаємо, що 20 вересня Верховна Рада України утворила Тимчасову слідчу комісію з питань розслідування фактів сексуального насильства, вчинених внаслідок збройної агресії РФ проти України. Основними завданнями Тимчасової слідчої комісії, яка складатиметься з 11 народних депутатів, є розслідування фактів сексуального насильства, вчинених внаслідок збройної агресії, а також ініціювання питання про притягнення винних осіб до відповідальності, у тому числі щодо міжнародного розшуку таких осіб та здійснення співробітництва за принципом універсальної юрисдикції²³.

²² <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/prokuror-ne-obvinuvac-a-zaxisnik-postrazdalix-v-ofisi-genprokurora-prezentovali-novi-pidxodi-do-vedennya-sprav-shhodo-seksualnogo-nasilstva-povyazanogo-z-konfliktom>

²³ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2602-IX#Text>

Чому це порушення:

Жінки потребують особливого захисту від будь-якого зазіхання на їхню честь, і, зокрема, захисту від зґвалтування, примушування до проституції чи будь-якої іншої форми посягання на їхню моральність (Четверта Женевська конвенція, стаття 27, Додатковий протокол I до Женевських конвенцій, стаття 76).

В резолюції 3318 (XXIX) від 14 грудня 1974 року Генасамблея ООН проголосила Декларацію про захист жінок і дітей при надзвичайних обставинах та під час збройних конфліктів, в якій закликала держави-члени ООН докласти всіх зусиль, щоб уберегти жінок та дітей від руйнівних наслідків війни, домогтися заборони щодо них таких заходів, як катування, принизливе поводження та насильство.

Широкопоширена чи систематична практика зґвалтувань та будь-яких інших форм сексуального насильства порівнянної тяжкості є злочином проти людяності, як його визначено статтею 7 Римського статуту Міжнародного кримінального суду (Статут МКС, стаття 7 (1) (g)).

Зґвалтування та інші види сексуального насильства розглядаються в розумінні Римського статуту також як воєнні злочини (Статут МКС, стаття 8 (2) (b) (xxii)).

Крім того, Римський статут розглядає як воєнний злочин й посягання на людську гідність, зокрема образливе та принизливе поводження (Статут МКС, стаття 8 (2) (b) (xxi)).

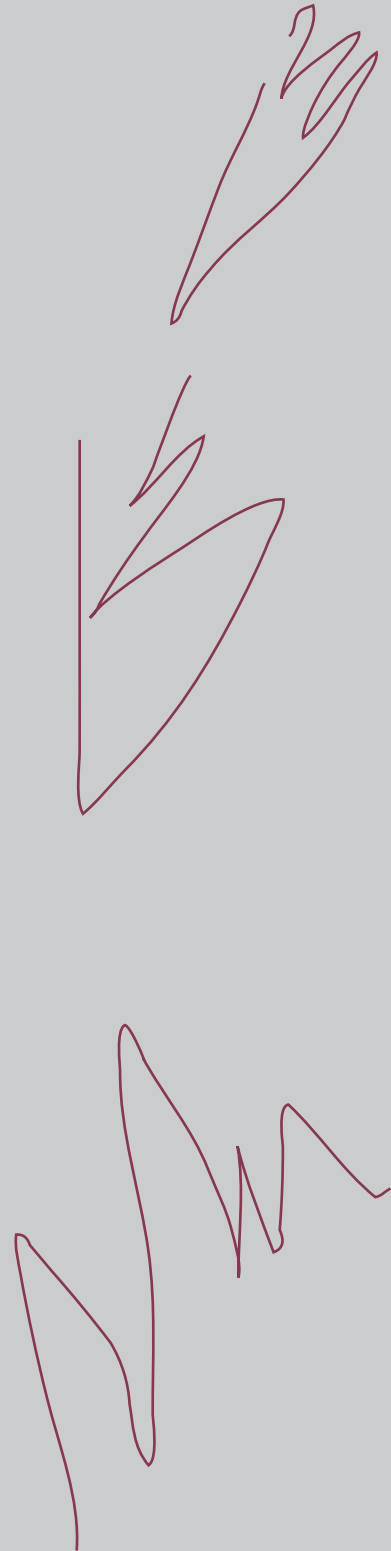
Довідково:

Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, в різних його формах набуло свого поширення ще з 2014 року, тобто з самого початку збройної агресії Росії проти України, про що СЦГП неодноразово повідомляв в своїх публікаціях, дослідження та інших матеріалах.

Див., наприклад, звіт СЦГП: **«Війна без правил: ГОН, пов'язане зі збройним конфліктом на сході України»:**

[https://totalaction.org.ua/public/upload/book/1526026794_gon_201117_web_\(1\).pdf](https://totalaction.org.ua/public/upload/book/1526026794_gon_201117_web_(1).pdf)

Умисні напади на цивільне населення та цивільні об'єкти. Напади невивіркового характеру. Недотримання принципу пропорційності при нападі.

З самого початку повномасштабного вторгнення, в порушення *принципу розрізнення*, здійснюються умисні напади як на цивільних осіб, так і на цивільні об'єкти. Кількість *нападів невивіркового характеру* продовжує залишатися стабільно високою. В багатьох випадках є ознаки недотримання комбатантами *принципу пропорційності* при нападах. Нагадаємо, що суть останнього полягає у тому, що забороняються напади, від яких можна очікувати спричинення випадкової загибелі цивільного населення або поранення цивільних осіб, пошкодження цивільних об'єктів або поєднання таких наслідків, які були б надмірними порівняно з очікуваною конкретно та безпосередньою військовою перевагою, що мали б одержати.

На кінець жовтня абсолютна вся територія України перебувала в зоні ризику ракетно-бомбових ударів. В більшості населених пунктів повітряна тривога лунає по кілька разів на день. Наприклад, протягом жовтня в Миколаївській області повітряна тривога оголошувалася 110 разів (середня тривалість - 1 год. 18 хв.), в Запорізькій області – 132 рази (середня тривалість - 52 хв.), в м. Києві – 55 разів (середня тривалість - 1 год. 23 хв.)²⁴.

Зберігалася тенденція та практика обстрілів з території РФ населених пунктів в прикордонних областях України, що раніше були деокуповані (Чернігівська та Сумська обл.). Наприклад, лише за два дні 17-18 жовтня в прикордонних районах Сумської області від артобстрілів з території Росії загинуло щонайменше семеро людей²⁵ та ще близько 15 отримали поранення²⁶.

Невивірковим артилерійським обстрілам та ракетно-бомбовим ударам продовжували піддаватися населені пункти, поблизу яких тривали активні бойові дії (міста Бахмут, Соледар Донецької обл., інші), а також ті населені пункти, що розташовані в тилу українських військ (міста Харків, Миколаїв, Нікополь та інші).

В жовтні видання The Insider, Bellingcat і Der Spiegel за результатами спільного розслідування оприлюднили дані про секретний підрозділ у складі Головного обчислювального центру збройних сил РФ та імена військових інженерів, які займаються наведенням ракет по об'єктах в Україні. В статті (рос.) «Убийцы на удаленке. Кто и как наводит управляемые ракеты на украинские гражданские объекты», оприлюдненій виданням The Insider, розслідувачі описують процес ідентифікації 30 військових інженерів (більшість з яких становлять молоді чоловіки та жінки з бекграундом у сфері інформаційних технологій), які визначають польотні завдання для російських ракет. На підставі співставлення даних про обстріли та деталізації дзвінків цих людей, журналісти стверджують про їх ймовірну причетність до загибелі мирних жителів України²⁷.

²⁴ За інформацією станом на 10 год. 50 хв. 31 жовтня <https://alerts.in.ua/>

²⁵ <https://t.me/Zhyvytskyy/5311>

²⁶ <https://t.me/Zhyvytskyy/5349>

²⁷ <https://theins.ru/politika/255158>

10 ЖОВТНЯ

російські війська завдали одного з наймасовіших від початку повномасштабного вторгнення ракетного удару по території України, який дехто пов'язує з реакцією Росії на вибух, що стався на мосту через Керченську протоку двома днями раніше (08.10.2022). Водночас влада США припустила, що напад такого масштабу не міг бути спланований за такий короткий проміжок часу та ймовірно готувався завчасно²⁸.

Росія застосувала крилаті ракети повітряного, морського та наземного базування, балістичні ракети, зенітні керовані ракети, розвідувальні та ударні БПЛА типу "Shahed-136"²⁹. Було пошкоджено більше двохсот різних об'єктів в містах Києві, Львові, Харкові, Запоріжжі, Дніпрі та інших містах України, у тому числі 28 об'єктів енергетичної інфраструктури, що здійснюють як генерацію, так і розподіл електроенергії³⁰.

Від ракетних ударів 10 жовтня загинуло щонайменше **23** особи та ще не менше **100** людей отримали поранення³¹.

СУСПІЛЬНЕ НОВИНИ

Обстріли України 10 жовтня. Джерело: Суспільне Новини

²⁸ <https://edition.cnn.com/2022/10/11/politics/putin-rage-against-civilians-analysis/index.html>

²⁹ <https://t.me/CinCAFU/280>

³⁰ <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3591830-rosia-za-tri-dni-poskodila-28-obektiv-energeticnoi-infrastrukturi-smigal.html>

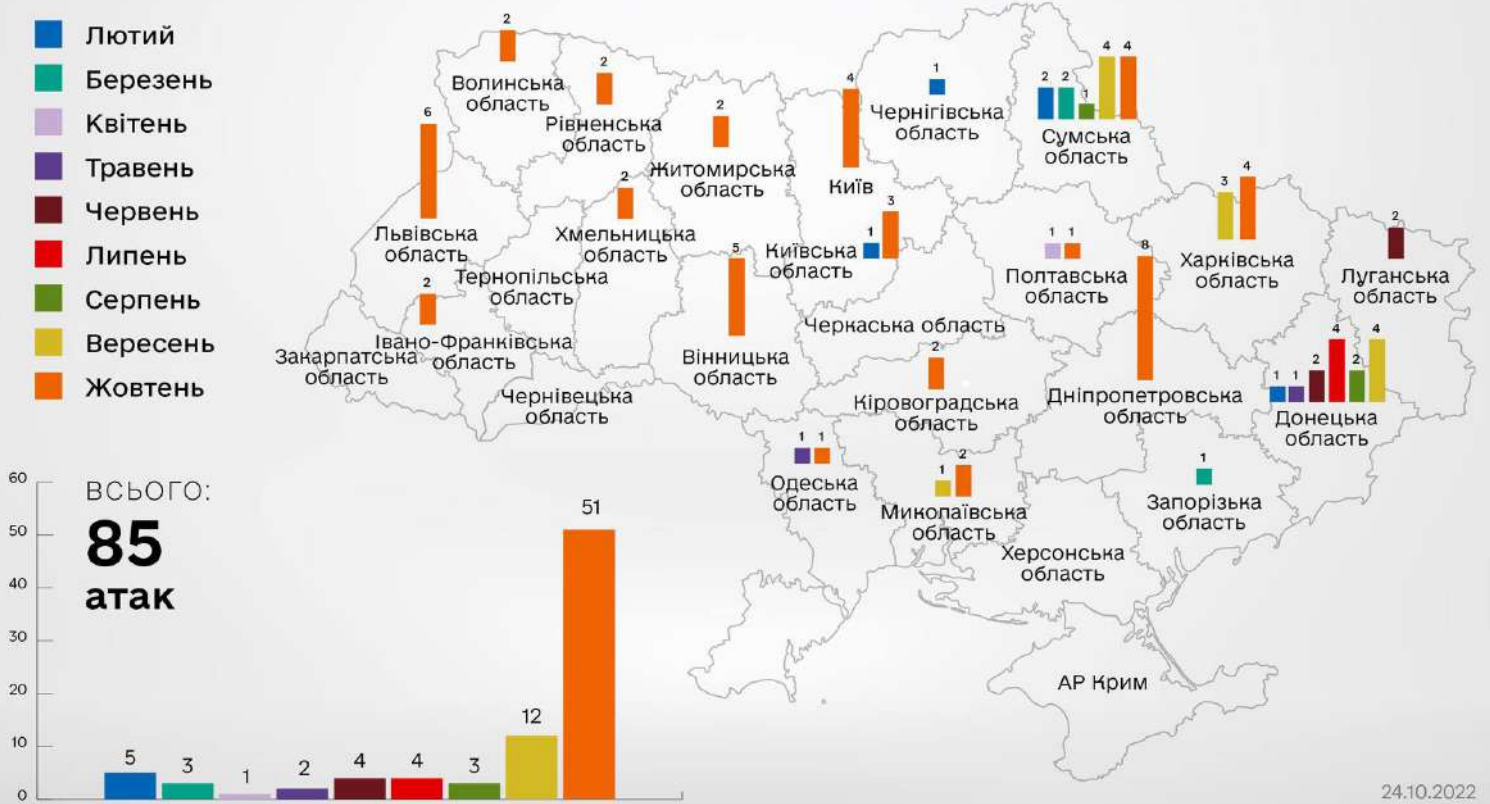
³¹ https://t.me/tymoshenko_kyrylo/2274?fbclid=IwAR3C2rUqVS3dKMq3yaHaAjFKn-hM3llovIBUUnptx33VKQD4oNsYtjSU2Dk

В подальшому, з **10 по 20 жовтня** внаслідок російських обстрілів було пошкоджено понад 400 об'єктів у 16 регіонах України, серед яких - десятки енергетичних об'єктів³². Станом на **18 жовтня** Офіс Президента України стверджував про руйнування 30% електростанцій України³³. Це спричинило вیاлові відключення електроенергії по всій країні, які набули регулярного (системного) характеру.

Масштабні напади на критичну інфраструктуру по всій території України мали місце **22 та 31 жовтня**.

«Протягом жовтня агресор здійснив більше атак на об'єкти української енергетики, ніж за попередні місяці. Загалом 85 атак, починаючи з 24 лютого, з них 51 прийшлися на жовтень», - написав Генеральний прокурор України Андрій Костін в Facebook (24.10.2022).

Удари ЗС РФ по об'єктах електроенергетики України

Удари по об'єктах електроенергетики України станом на 24 жовтня. Джерело: Андрій Костін в Facebook

³² <https://interfax.com.ua/news/economic/867177.html>

³³ <https://twitter.com/ZelenskyyUa/status/1582285715970613248>

Інші окремі приклади:

м. Київ

10 жовтня

російські військові нанесли серію ракетних ударів по середмістю Києва. Сім осіб загинуло та 49 отримали поранення³⁴. Зазнали пошкоджень близько 45 житлових будинків, 5 об'єктів критичної інфраструктури та житлово-комунального господарства, 5 закладів охорони здоров'я, 6 закладів освіти, 2 заклади соціальної сфери, 6 закладів культури та 2 адмінбудівлі³⁵. Серед будівель, які зазнали пошкоджень: Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, Наукова бібліотека ім. Максимовича, Музей Шевченка, Київський будинок учителя, Інститут літератури ім. Шевченка, Інститут української археографії та джерелознавства ім. Грушевського, Національна філармонія України, Музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків тощо³⁶. Звертає на себе увагу той факт, що перші вибухи пролунали о 08 год. 18 хв. ранку (за київським часом) в ділових кварталах міста, якими щоранку прямують на роботу велика кількість цивільного населення. Наприклад, одна з ракет впала на перетині вулиць Володимирської та бульвару Шевченка (Київський національний університет), а ще одна – на дитячому майданчику в розташованому поруч парку.

Наслідки ракетного удару на перетині вулиці Володимирської та бульвару Шевченка у Києві, 10.10.2022.
Джерело фото: ГУ ДСНС України у м. Києві

³⁴ https://t.me/tymoshenko_kyrylo/2274?fbclid=IwAR3C2rUqVS3dKMq3yaHaAjFKn-hM3llovIBUUnptx33VKQD4oNsYtjSU2Dk

³⁵ https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%83%D0%B4%D0%B0%D1%80_%D0%BF%D0%BE_%D0%9A%D0%B8%D1%94%D0%B2%D1%83_10_%D0%B6%D0%BE%D0%B2-D1%82%D0%BD%D1%8F_2022

³⁶ <https://ua.interfax.com.ua/news/general/864741.html>

ГУ ДСНС УКРАЇНИ
У М. КИЄВІ

Наслідки ракетного удару по Києву, 10.10.2022. Джерело фото: ГУ ДСНС України у м. Києві

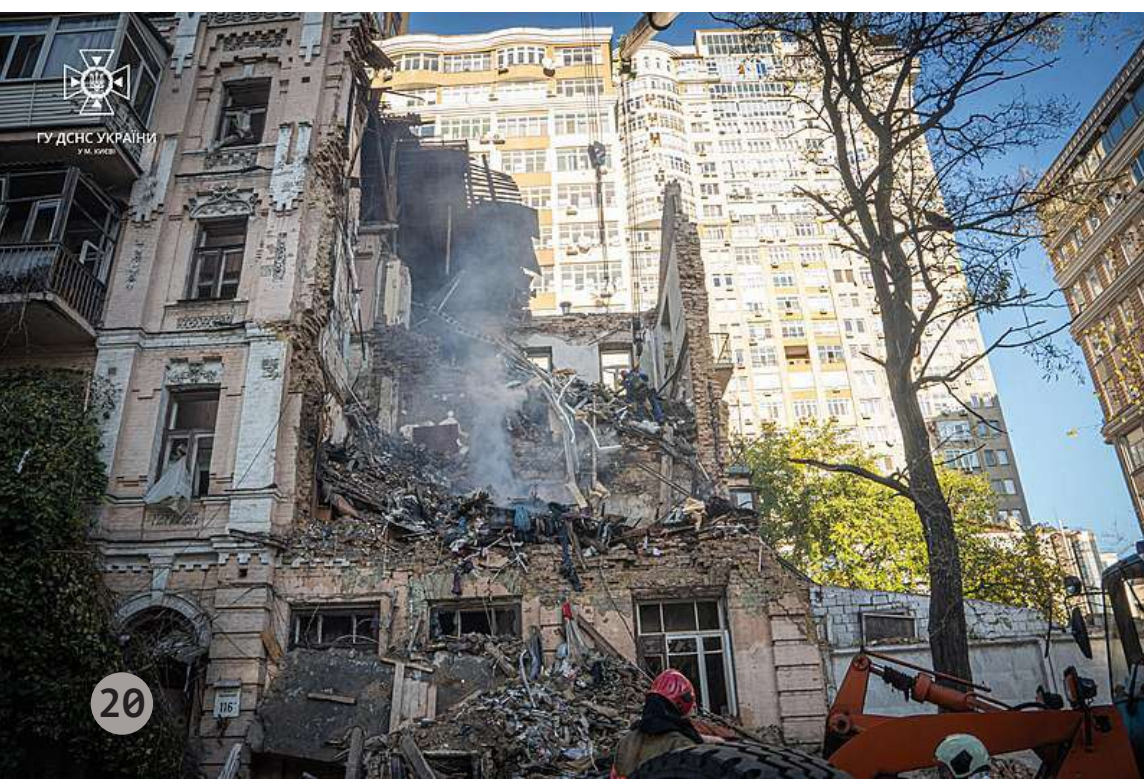
17 ЖОВТНЯ

місто було атаковане дронами-камікадзе «Shahed-136». П'ять з них вибухнули в Шевченківському районі Києва, зокрема, три влучили в об'єкти критичної інфраструктури, один – у житловий будинок, а ще один був збитий працівниками поліції³⁷. З-під завалів зруйнованого житлового будинку було врятовано 19 осіб. П'ятеро людей³⁸, зокрема, подружжя, яке очікувало на народження дитини, загинули³⁹.

³⁷ https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D1%82%D0%B0%D0%BA%D0%Bo_%D0%B4%D1%80%D0%BE%D0%BD%D1%96%D0%B2_%D0%BD%D0%Bo_%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2_17_%D0%B6%D0%BE%D0%B2%D1%82%D0%BD%D1%8F_2022

³⁸ https://t.me/vitaliy_klitschko/1571

³⁹ <https://bykvu.com/ua/bukvy/obstril-stolytsi-iranskymy-dronamy-sered-zahybykh-vahitna-pratsivnytsia-goodwine-ta-ii-cholovik/>

Житловий будинок в середмісті Києва після удару дроном, 17.10.2022. Джерело фото: ГУ ДСНС України у м. Києві

Донеччина

10 жовтня

серед ночі обстрілу зазнало м. Слов'янськ. Щонайменше чотири людини загинули, двоє осіб отримали поранення.

12 жовтня

під обстріл потрапила територія центрального ринку в м. Авдіївка. Щонайменше семеро людей загинуло та ще вісім осіб отримали поранення⁴⁰.

Загиблі на центральному ринку в Авдіївці, 12.10.2022. Джерело фото: Павло Кириленко / Донецька ОДА (ОВА)

Лікарня в м. Бахмут після обстрілу, 23.10.2022.
Джерело фото: Павло Кириленко / Донецька ОДА (ОВА)

23 жовтня

троє людей загинули внаслідок нічного обстрілу смт. Курдюмівка (Бухмутський р-н). Під уламками в одному із житлових будинків загинуло подружжя, від пожежі в іншому – загинув чоловік⁴¹. В цей же день під обстріл потрапила багатoproфільна лікарня інтенсивного лікування в м. Бахмут⁴².

⁴⁰ https://t.me/pavlokyrylenko_donoda/5240

⁴¹ https://t.me/pavlokyrylenko_donoda/5345

⁴² https://t.me/pavlokyrylenko_donoda/5349

На території Донецької області протягом **жовтня 2022 року** від факторів війни загинули щонайменше **104** цивільні особи та ще не менше **209** осіб зазнали поранень. Ці дані враховують випадки загибелі/поранення, які мали місце лише на підконтрольній Уряду України території. Надійні дані з тимчасово окупованих територій відсутні.

Орієнтовна інформація про кількість загиблих та поранених цивільних осіб на території Донецької області (підконтрольна територія) з **1 по 31 жовтня** (інформація наводиться згідно щоденним повідомленням голови Донецької ОДА/ОВА в Телеграм https://t.me/pavlokyrylenko_donoda):

Дата	Загиблі:	Поранені:
1 жовтня	3	9
2 жовтня	1	8
3 жовтня	1	2
4 жовтня	1	6
5 жовтня	4	3
6 жовтня	2	7
7 жовтня	6	17
8 жовтня	3	14
9 жовтня	3	7
10 жовтня	6	8
11 жовтня	6	1
12 жовтня	7	13
13 жовтня	-	6
14 жовтня	2	6
15 жовтня	1	3
16 жовтня	4	10
17 жовтня	6	8
18 жовтня	4	12
19 жовтня	1	5
20 жовтня	2	1
21 жовтня	3	10
22 жовтня	2	9
23 жовтня	6	5
24 жовтня	7	3
25 жовтня	1	4
26 жовтня	3	2
27 жовтня	4	9
28 жовтня	3	8
29 жовтня	5	8
30 жовтня	4	2
31 жовтня	3	3
ВСЬОГО (загинуло/ поранено):	104	209

Інформація про кількість загиблих та поранених цивільних осіб на території Донецької області (підконтрольна територія) з **1 по 31 жовтня за населеними пунктами** (інформація наводиться згідно щоденним повідомленням голови Донецької ОДА/ОВА в Телеграм https://t.me/pavlokyrylenko_donoda):

Населений пункт:	Загиблі:	Поранені:
<i>Міста</i>		
Слов'янськ	4	4
Бахмут	38	58
Красногорівка	3	15
Соледар	-	4
Авдіївка	10	18
Краматорськ	-	3
Торецьк	-	3
Курахове	2	11
Сіверськ	3	3
Мар'їнка	-	1
Костянтинівка	-	6
Часів Яр	2	4
Вугледар	-	4
Святогірськ	1	-
Лиман	4	2
Українськ	-	5
Всього (загинуло/поранено) по містах:	67	141
<i>Селища/села</i>		
Соловйове	-	2
Первомайське	1	2
Велика Новосілка	2	2
Максимільянівка	-	1
Кліщіївка	3	5
Павлівка	1	5
Єлизаветівка	1	4
Костянтинівка (село)	-	3
Дружба	1	-
Північне	1	3
Парасковіївка	1	1
Богоявленка	-	1
Хромове	-	1
Галицинівка	-	1
Федорівка	-	1
Курдюмівка	7	-
Пречистівка	-	1
Карлівка	-	1
Новоукраїнка	-	1
Іванопілля	-	1

Населений пункт:	Загіблі:	Поранені:
Тоненьке	-	2
Роздолівка	-	1
Іванівське	-	1
Торське	4	1
Зарічне	5	2
Очеретине	2	1
Дробишеве	-	1
Опитне	1	4
Диліївка	-	1
Андріївка	-	1
Діброва	2	-
Уманське	-	1
Терни	2	2
Міньківка	-	1
Новомиколаївка	-	1
Орлівка	1	3
Петропавлівка	-	1
Воскресенка	-	1
Ямполівка	-	1
Бахмутське	-	2
Зоря	-	1
Антонівка	2	1
Всього (загинуло/поранено) в селах/селищах:	37	66

Примітка: всі наведені дані є попередніми (орієнтовними), можуть містити неточності та потребують перевірки (уточнення).

Кількість загиблих та поранених серед цивільного населення Донецької області (підконтрольна територія) неістотно зменшилася у порівнянні з попереднім місяцем. Так, у вересні кількість загиблих та поранених становила 127 та 289 осіб відповідно, а у жовтні – це вже **104** загиблих та **209** поранених, що на **23 (9,9%)** та **80 (16%)** осіб відповідно менше за показники попереднього місяця. Водночас, це не свідчить про те, що інтенсивність бойових дій та кількість ракетно-бомбових ударів у жовтні зменшилася, адже інтенсивність боїв на Донбасі протягом жовтня залишалася стабільно високою. Неістотне статистичне зменшення кількості загиблих та поранених серед цивільного населення скоріше пов'язане насамперед з поступовим зменшенням загального числа цивільного населення в регіоні, адже втікаючи від наслідків війни люди масово виїжджають в інші регіони України. Наприклад, поліція повідомляє, що в м. Мар'їнка на початок листопада не залишилося жодного жителя, а в сусідньому м. Красногорівка, де немає ані світла, ані газу та води, залишилося приблизно 800 цивільних осіб⁴³.

⁴³ <https://www.npu.gov.ua/news/zavdiaky-roboti-ekipazhu-bilyi-ianhol-evakuiovano-100-vidsotkiv-tsyvilnoho-naselennia-marinka>

Як і минулого місяця, кількість встановлених випадків загибелі та поранення цивільних в містах більша, аніж в селах і селищах. Так, за оголошеними даними, в містах у жовтні загинуло та було поранено **67** та **141** особу відповідно. Натомість в селах та селищах кількість постраждалих становила **37** вбитих та **66** поранених. Отже, в містах загинуло на **28,8 %** більше людей ніж в селах та селищах. Щодо поранених, то в містах їх кількість була більша за села та селища на **36,2 %**. Імовірно такі цифри пов'язані, з одного боку, з більшим скупченням людей на одиницю площі в містах (даний фактор тягне за собою більші втрати при артилерійських та ракетно-бомбових ударах), а з іншого боку – з кращою інформаційною доступністю міст. Невеликі населені пункти Донбасу через інтенсивні бойові дії перебувають здебільшого в повній або частковій ізоляції і інформація звідти доходить із запізненням або не доходить взагалі. З огляду на це, реальні цифри загиблого та пораненого цивільного населення можуть бути кардинально іншими.

Найбільше постраждалих у жовтні, як і в минулих місяцях, було серед жителів **м. Бахмут** – **38** загиблих та **58** поранених. Серед інших міст анти-лідерів за кількістю загиблого та пораненого цивільного населення можна виділити **м. Авдіївку** – **10** загиблих та **18** поранених.

Загалом, протягом останніх **5 місяців 2022 року** (червень-жовтень) на підконтрольній Уряду України території Донецької області загинуло щонайменше **570** цивільних осіб та ще не менше **1283** особи отримали поранення (немає даних про те, скільки з поранених згодом померли в лікарнях або вдома від прямих чи побічних наслідків отриманих ушкоджень):

Червень: 86 загиблих та 213 поранених;

Липень: 135 загиблих та 308 поранених;

Серпень: 118 загиблих та 264 поранених;

Вересень: 127 загиблих та 289 поранених;

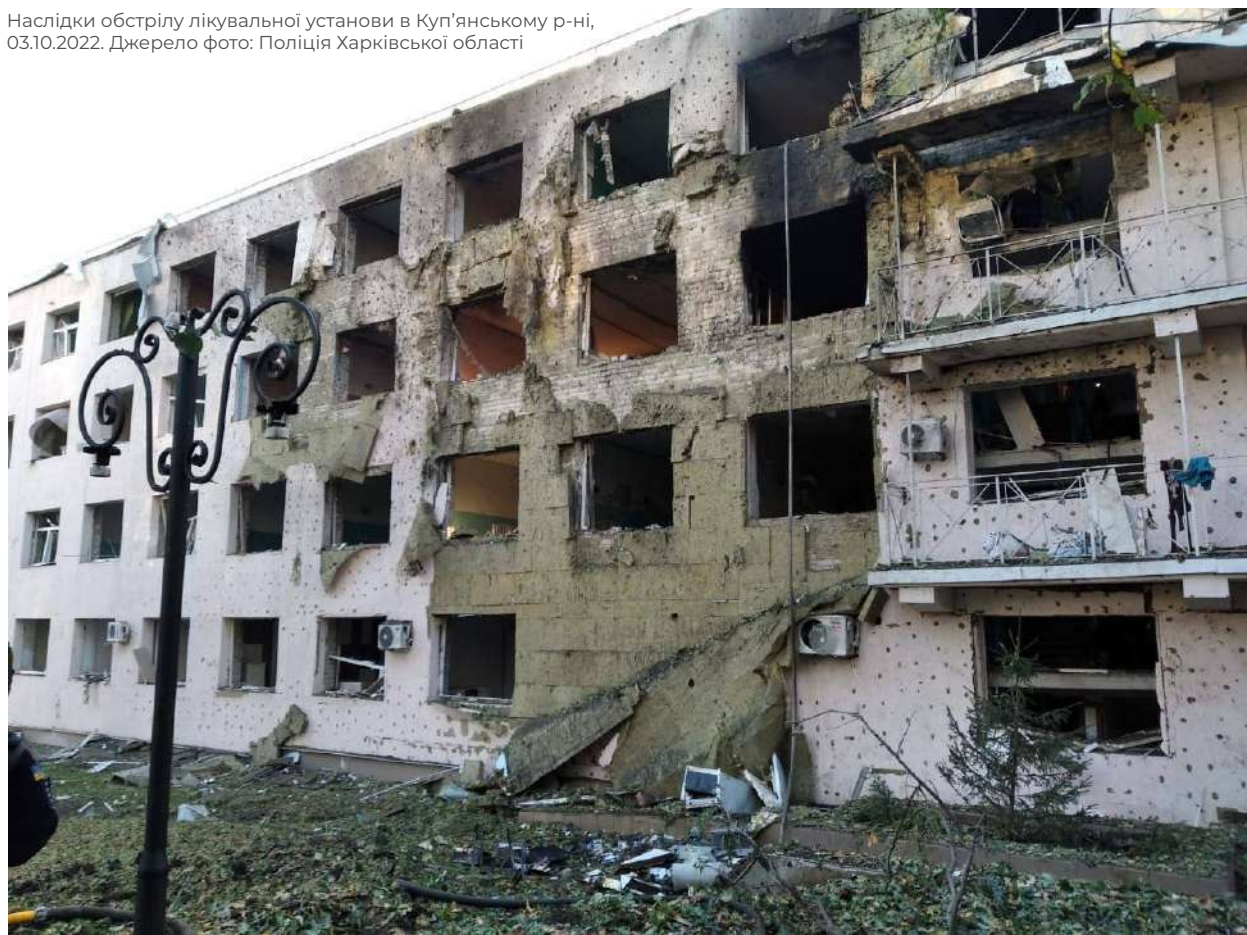
Жовтень: 104 загиблих та 209 поранених.

Харківщина

3 ЖОВТНЯ

ракетним ударом була зруйнована будівля лікувальної установи в Куп'янському районі (більш детальне місце розташування не називається). Загинув лікар-анестезіолог та ще одна медпрацівниця отримала поранення⁴⁴.

Наслідки обстрілу лікувальної установи в Куп'янському р-ні, 03.10.2022. Джерело фото: Поліція Харківської області

⁴⁴ <https://t.me/synergubov/4405>

4 ЖОВТНЯ

вночі ракетного удару зазнали два райони м. Харкова. У Новобаварському районі ракета влучила в об'єкт критичної інфраструктури, внаслідок чого виникла пожежа. Загинула 46-річна жінка. Інша ракета вдарила по підприємству у Холодногірському районі⁴⁵.

18 ЖОВТНЯ

під ракетний удар потрапили Основ'янський та Слобідський райони Харкова. В результаті обстрілу були пошкоджені інфраструктурні об'єкти, приватні будинки, складські приміщення, автомобілі. Про загиблих та поранених не повідомлялося⁴⁶.

Наслідки обстрілу Харкова, 18.10.2022. Джерело фото: Поліція Харківської області

⁴⁵ https://khar.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&t=rec&id=320751&fp=90

⁴⁶ https://t.me/police_kh_region/12918

Миколаїв

13 ЖОВТНЯ

внаслідок ракетного удару по місту було зруйновано чотири багатоповерхівки. Загибло сім мешканців будинку та рятувальник⁴⁷.

Житловий будинок в Миколаєві після ракетного удару, 13.10.2022.
Джерело фото: Сенкевич Online

⁴⁷ <https://t.me/senkevichonline/2933>

18 жовтня

в результаті нічного обстрілу Миколаєва було зруйновано двоповерховий житловий будинок та розстрощено квітковий ринок в Центральному районі міста. Загинув 55-річний чоловік.

Наслідки нічного обстрілу Миколаєва, 18.10.2022.
Джерело фото: Ганна Замазєєва // Миколаївська обласна рада

23 жовтня

ракетним ударом була зруйнована п'ятиповерхівка та істотно пошкоджений десятиповерховий житловий будинок. П'ятеро осіб отримали поранення. Розстрошена житлова інфраструктура навколо (дитячий майданчик, теплотраса тощо) та знищені десятки автовок місцевих жителів⁴⁸.

Наслідки обстрілу житлового кварталу Миколаєва, 23.10.2022. Джерело фото: Ганна Замазєєва // Миколаївська обласна рада

⁴⁸ <https://t.me/mykolaivskaoblrada/4200>

Запоріжжя

6 жовтня

російські військові завдали 7 ракетних ударів по м. Запоріжжя. Щонайменше сім місцевих жителів загинули та п'ятеро осіб вважалися зниклими безвісти⁴⁹.

Житловий будинок в Запоріжжі після ракетного удару, 06.10.2022. Джерело фото: Олександр Старух / Запорізька ОДА (ОВА)

9 жовтня

в житлових кварталах Запоріжжя внаслідок ракетних ударів загинуло щонайменше 13 цивільних осіб⁵⁰.

10 жовтня

вночі по Запоріжжю було випущено не менше 7 ракет. Одна з них влучила в 5-ти поверховий будинок в центрі міста. Щонайменше одна людина загинула та ще п'ятеро осіб отримали поранення. Зруйновано будівлю дитячого садочку. Ще одна ракета поцілила в будівлю гімназії, але не розірвалася⁵¹.

За словами голови Запорізької обласної військової адміністрації Олександра Старуха, в період з 30 вересня в місті **загинуло вже понад 70 людей**⁵².

⁴⁹ <https://t.me/starukhofficial/3945>

⁵⁰ <https://t.me/starukhofficial/3978?single>

⁵¹ <https://t.me/starukhofficial/3987>

⁵² <https://www.pravda.com.ua/news/2022/10/12/7371626/>

Житловий будинок в Запоріжжі після ракетного удару, 10.10.2022. Скріншот відео. Джерело: Олександр Старух / Запорізька ОДА (ОВА)

11 жовтня

в м. Оріхів під обстріл потрапили енергетики, які займалися ремонтом електромереж. Двоє загинули та ще двоє отримали поранення. Загалом в цей день в місті від обстрілів загинуло п'ятеро цивільних осіб⁵³. В Оріхові немає світла, води та газу. Не працює лікарня. Близько 70% міста зруйновано артилерійськими обстрілами⁵⁴.

Дніпро

10 жовтня

ракетний удар по середмістю Дніпра забрав життя щонайменше трьох цивільних осіб та ще не менше 20 людей отримали поранення. В місті пролунало близько 10 вибухів⁵⁵.

Середмістя Дніпра після ракетного удару, 10.10.2022. Скріншот відео. Джерело: Дніпро Оперативний – життя великого міста

⁵³ <https://t.me/starukhofficial/3997>

⁵⁴ <https://www.radiosvoboda.org/a/news-orikhiv-ruinuvannia/32099582.html>

⁵⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=z1nSgxSlA4o>

25 жовтня

уламки однієї з ракет, яка летіла в напрямку Дніпра, впали на територію АЗС, що розташована на лівому березі міста. Будівля та розташовані поруч автомобілі згоріли. Двоє людей, зокрема вагітна жінка, загинули. Щонайменше четверо зазнали поранень. З них троє перебувало у важкому стані⁵⁶.

Залишки згорілої АЗС в середмісті Дніпра після ракетного обстрілу міста, 25.10.2022. Джерело фото: Радіо Свобода

Крім самого Дніпра, протягом жовтня обстрілам піддавалися й інші населені пункти області. Наприклад, **31 жовтня** під обстріл РСЗВ потрапило м. Марганець. Щонайменше одна людина загинула та ще одна отримала поранення. У місті було пошкоджено близько 30 багатоповерхових та приватних будинків, місцевий ліцей, адміністративну будівлю, автівки та лінії електропередач⁵⁷.

⁵⁶ <https://www.radiosvoboda.org/a/raketna-ataka-na-dnipro-ocheydtsi/32101272.html>

⁵⁷ <https://t.me/dnipropetrovskaODA/2278>

Довідково:

За період з 24 лютого 2022 року по **2 жовтня 2022 року** Управління Верховного комісара ООН з прав людини (УВКПЛ) зафіксувало **15 246** жертв серед мирного населення в Україні: **6114** вбитих та **9 132** поранених. УВКПЛ зазначає, що до більшості зареєстрованих випадків загибелі та поранення призвели удари зброї вибухової дії з великим радіусом ураження (включно з обстрілами із застосуванням важкої артилерії та РСЗВ, а також ракетними та авіаударами) та вважає, що фактичні цифри значно вищі, адже з місць, де тривають інтенсивні бойові дії, інформація надходить із запізненням та потребує перевірки⁵⁸.

Чому це порушення:

Норми міжнародного гуманітарного права передбачають, що для забезпечення поваги й захисту цивільного населення та цивільних об'єктів сторони, що перебувають у конфлікті, повинні завжди розрізняти цивільне населення й комбатантів, а також цивільні й військові об'єкти та відповідно спрямовувати свої дії тільки проти військових об'єктів (Додатковий протокол I до Женевських конвенцій, статті 48, 52, Звичаєве МГП, норми 1, 7).

Захист цивільних об'єктів припиняється, коли ці об'єкти починають використовувати у військових цілях.

Запобіжні заходи під час здійснення нападу передбачають, зокрема, але не виключно, що той, хто планує напад або приймає рішення про його здійснення, має зробити все практично можливе, щоб пересвідчитися в тому, що об'єкти нападу не є ані цивільними особами, ані цивільними об'єктами та не підлягають особливому захисту, а є саме військовими об'єктами (Додатковий протокол I до Женевських конвенцій, стаття 57, Звичаєве МГП, норма 16).

Напади невибіркового характеру, зокрема, напади, що не спрямовані на конкретну військову ціль, або напади, під час яких застосовуються методи чи засоби ведення військових дій, які не можуть бути спрямовані на конкретну військову ціль, заборонені.

У випадку сумніву у тому, чи не використовується об'єкт, який звичайно призначений для цивільних цілей, наприклад, відправлення культу, житловий будинок, школа, для ефективної підтримки військових дій, передбачається, що такий об'єкт використовується в цивільних цілях (Додатковий протокол I до Женевських конвенцій, стаття 52).

Умисні напади на цивільне населення або на окремих цивільних осіб, умисні напади на цивільні об'єкти, недотримання принципу пропорційності при нападі, а також деякі інші споріднені з ними діяння, вчинені під час міжнародного збройного конфлікту, є військовими злочинами в розумінні Римського статуту Міжнародного кримінального суду (Статут МКС, стаття 8).

⁵⁸ <https://www.ohchr.org/ru/news/2022/10/ukraine-civilian-casualty-update-3-october-2022>

Загроза спорудам та установам підвищеної небезпеки.

20 жовтня

у зверненні до Європейської ради Президент України повідомив про замінування російськими військовими дамби та агрегатів **Каховської гідроелектростанції** (розташована в 5 км. від м. Нова Каховка в Херсонській області). Глава української держави зазначив, що дамба утримує обсяг близько 18 мільйонів кубічних метрів води. У разі підриву дамби в зоні швидкого затоплення опиняться понад 80 населених пунктів, включно з м. Херсон⁵⁹. Мінування Каховської ГЕС ймовірно пов'язане з вдалим просуванням ЗСУ в Херсонській області.

Протягом жовтня 2022 року збройні сили РФ продовжували своїми діями загрожувати безпечній роботі ядерних об'єктів України. В порівнянні з вереснем місяцем, ситуація істотно не змінилася. На території Запорізької АЕС продовжували перебувати озброєні російські військові та важка техніка. «Єдина можливість гарантувати радіаційну безпеку України та Європи – повна демілітаризація території станції», - вважає Офіс Президента України⁶⁰.

5 жовтня

стало відомо, що російський президент В. Путін підписав указ про прийняття у «федеральну власність» Запорізької АЕС⁶¹, а російська державна корпорація «Росатом» створила акціонерне товариство «Експлуатаційна організація Запорізької АЕС» з реєстрацією в Москві, яке за задумом російської влади має керувати окупованою АЕС⁶².

10 жовтня

російські військові (спецслужби) затримали заступника гендиректора Запорізької АЕС з персоналу **Валерія Мартинюка**⁶³. Нагадаємо, що 30 вересня росіяни затримали та 3 жовтня після значного міжнародного розголосу відпустили генерального директора Запорізької АЕС **Ігоря Мурашова**, змусивши його залишити територію Запорізької області, окуповану Росією⁶⁴. Ймовірно у такий спосіб російська окупаційна влада вирішила відсторонити українське керівництво від управління АЕС. В подальшому, **17 жовтня** були затримані та вивезені в невідомому напрямку начальник служби інформаційних технологій Запорізької АЕС **Олег Костюков** та помічник генерального директора станції **Олег Ошека**⁶⁵.

Продовжувалися обстріли, в результаті яких зазнавала пошкоджень критично важлива інфраструктура Запорізької АЕС.

Заступник гендиректора ЗАЕС із персоналу Валерій Мартинюк.
Джерело фото: Енергоатом

Гендиректор ЗАЕС Ігор Мурашов після звільнення, 03.10.22.
Джерело фото: Енергоатом

⁵⁹ https://www.president.gov.ua/news/rosijskij-terror-maye-prograti-ukrayina-j-usya-yevropa-mayut-78613?fbclid=IwAR1vPzj-tisioqd-ddMfqoPjPo_u-Z6rn4Od4NV-4KgOCbTaSdb3SidwSio

⁶⁰ https://t.me/energoatom_ua/9996

⁶¹ <https://www.epravda.com.ua/news/2022/10/5/692270/>

⁶² https://t.me/energoatom_ua/9966

⁶³ https://t.me/energoatom_ua/10100

⁶⁴ https://t.me/energoatom_ua/9909

⁶⁵ <https://www.energoatom.com.ua/o-1810221.html>

Окремі приклади:

- 8 жовтня** внаслідок артилерійського обстрілу була пошкоджена єдина лінія зв'язку з енергосистемою 750кВ ЗАЕС – Дніпровська. Відбулось повне знеструмлення Запорізької АЕС. В автоматичному режимі увімкнулись дизель-генератори⁶⁶.
- 12 жовтня** внаслідок ракетного обстрілу була пошкоджена підстанція «Дніпровська» у Дніпропетровській області та знову аварійно відімкнулася лінія зв'язку 750 кВ ЗАЕС – Дніпровська⁶⁷.
- 17 жовтня** вчинено обстріл підстанції критичної інфраструктури на підконтрольній Україні території, внаслідок чого знову відключилася лінія зв'язку 750 кВ ЗАЕС – Дніпровська, а також лінія зв'язку 750 кВ Південноукраїнська АЕС – Дніпровська⁶⁸.

⁶⁶ https://t.me/energoatom_ua/10014

⁶⁷ <https://www.energoatom.com.ua/o-1210221.html>

⁶⁸ <https://www.energoatom.com.ua/o-1710221.html>

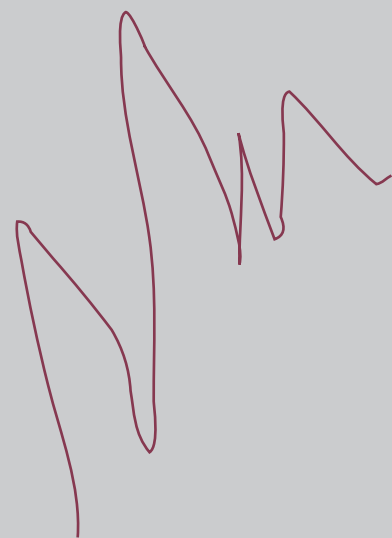
Чому це порушення:

Установки і споруди, що містять небезпечні сили: греблі, дамби й атомні електростанції, - не повинні ставати об'єктами нападу, якщо такий напад може викликати вивільнення небезпечних сил та наступні важкі втрати серед цивільного населення. Напад заборонено навіть в тих випадках, коли такі об'єкти є військовими об'єктами (Додатковий протокол I до Женевських конвенцій, стаття 56). Під час здійснення нападів на споруди та установки підвищеної безпеки особлива увага повинна приділятися тому, щоб під час таких нападів уникати вивільнення небезпечних сил та надмірних втрат серед цивільного населення (Звичаєве МГП, норма 42).

Отже, заборона нападу на ці об'єкти не є абсолютною. Наприклад, особливий захист від нападу по відношенню до АЕС припиняється в тому випадку, якщо АЕС виробляє електроенергію для регулярної істотної та безпосередньої підтримки військових операцій та якщо такий напад є єдиним практично можливим способом припинити таку підтримку.

Цілком очевидно, що Запорізька АЕС під контролем України була суто цивільним об'єктом та не була військовим об'єктом. Поблизу АЕС не було українських військових об'єктів. Наслідки ведення військових дій поблизу станції, пошкодження її інфраструктури, перетворення АЕС на військову базу РФ (мілітаризація станції), запуски ракет над територією АЕС, мінування відповідних територій та інші подібні дії в більшості випадках є непередбачуваними та становлять виключну небезпеку.

Умисне вчинення нападу, коли відомо, що такий напад стане причиною випадкової загибелі або каліцтва цивільних осіб або збитків цивільним об'єктам або масштабної, довготривалої та серйозної шкоди навколишньому природному середовищу, яка буде явно незрівнянною з конкретною та безпосередньою очікуваною загальною військовою перевагою, є воєнним злочином в розумінні Римського статуту Міжнародного кримінального суду (Статут МКС, стаття 8 (2) (b) (iv)).

Загроза навколишньому природному середовищу.

Загроза навколишньому природному середовищу України внаслідок бойових дій (забруднення повітря, ґрунтів, шкода екосистемам, водним ресурсам і т. д.) продовжує щодня зростати.

Шкода довкіллю від агресії РФ оцінюється Міндовкіллям України в суму понад 37 млрд євро⁶⁹.

У міністерській декларації, яка стала результатом 9-ої конференції ООН «Довкілля для Європи» (Нікосія, 5-7 жовтня), європейські країни офіційно засудили російські злочини проти українського довкілля та причетність Білорусі до цього⁷⁰.

На доповнення до загроз та інцидентів, описаних в попередніх Дайджестах⁷¹, які не перестали існувати, зазначимо, що у жовтні 2022 року **Міндовкілля України** у своїх щотижневих зведеннях відзначало наступне (наводиться вибірково):

- на Донеччині знищено понад 15 тисяч гектарів лісу (за попередніми даними), знищено побудований у 2021 році лісовий насіннево-селекційний центр поблизу Лимана (Донецька обл.), довоєнних потужностей якого, вистачило б, щоб поступово відновити ліси не лише на Донеччині, а й на Луганщині⁷²;

Ілюстративне фото. Залишки лісу після бойових дій в районі річки Оскіл (Харківська обл.). Джерело фото: Суспільне.Новини

⁶⁹ <https://t.me/mindovkillia/532>

⁷⁰ <https://mepr.gov.ua/news/40022.html>

⁷¹ <https://totalaction.org.ua/war-news/205>

⁷² <https://mepr.gov.ua/news/40022.html>

- російські війська завдають цілеспрямованих ударів по інфраструктурі для забору, очищення та постачання води, а також каналізаційних очисних спорудах. Значно пошкоджені об'єкти водопостачання та водовідведення у Луганській, Донецькій, Запорізькій, Харківській та Миколаївській областях. Наприклад, критична ситуація з водопостачанням складається у м. Миколаєві. 6 жовтня Миколаїв знову залишився повністю без води через серйозну аварію на мережі. 5 жовтня росіяни обстріляли дамбу Карлівського водосховища у Донецькій області, а 6 жовтня під час хаотичного відступу російські війська здійснили підрив дамби, що спричинило підтоплення населеного пункту Райгородок (Донецька обл.)⁷³. За 8 місяців війни понад 500 об'єктів водогосподарської інфраструктури зазнали руйнувань, а обсяг води, втрачений внаслідок пошкоджень та руйнування гребель, дамб та інших гідротехнічних споруд становить 742,2 млн. куб. м.⁷⁴;

Ілюстративне фото. Джерело фото: Міндовкілля

- на деокупованих територіях Харківщини Держекоінспекція встановила засмічення земельних ділянок пластиком, деревиною, чорними та кольоровими металами, склом, папером, цеглою, шифером, бетоном на загальній площі понад 55 725 кв.м.⁷⁵;

⁷³ <https://mepr.gov.ua/news/40022.html>

⁷⁴ <https://mepr.gov.ua/news/40185.html>

⁷⁵ <https://mepr.gov.ua/news/40113.html>

- через постійні обстріли російських військ відбулося руйнування греблі Оскільського водосховища у Харківській області. Рівень води у водоймі впав до критичного. Це призвело до знищення біологічної активності в акваторії водосховища та масового мору водних живих ресурсів⁷⁶. За іншими даними, дамбу підірвали⁷⁷;

Оскільське водосховище після руйнування дамби. Джерело фото: Суспільне

- окупованими залишаються 8 заповідників і 10 національних природних парків, а місця перебування багатьох рідкісних видів рослин і тварин та їхніх оселищ опинилися в зоні активних бойових дій, що загрожує їхньому існуванню. Природні екосистеми потерпають також через фортифікаційне будівництво, пошкодження їх вибухами, військовим транспортом, пожежами тощо⁷⁸.

⁷⁶ <https://mepr.gov.ua/news/40113.html>

⁷⁷ <https://suspilne.media/224440-v-oskoli-na-harkivsinivnaslidok-pidrivu-dambi-pidtopilo-vulici/>

⁷⁸ <https://mepr.gov.ua/news/40185.html>

Чому це порушення:

При веденні воєнних дій має бути виявлена турбота про захист природного середовища від широкої, довгочасної і серйозної шкоди. Такий захист включає заборону використання методів або засобів ведення війни, що мають на меті завдати або, як можна очікувати, завдадуть такої шкоди природному середовищу й тим самим завдадуть шкоди здоров'ю або виживанню населення (Додатковий протокол I до Женевських конвенцій, стаття 55).

Забороняється здійснення нападу на військову ціль, якщо можна очікувати, що такий напад спричинить надмірну випадкову шкоду навколишньому природному середовищу порівняно з очікуваною конкретною та безпосередньою військовою перевагою (Звичаєве МГП, норма 43). Під час проведення воєнних операцій слід вживати всіх практично можливих запобіжних заходів для уникнення та у будь-якому разі мінімізації випадкової шкоди навколишньому природному середовищу (Звичаєве МГП, норма 44).

Умисне вчинення нападу, коли відомо, що такий напад стане причиною масштабної, довготривалої та серйозної шкоди навколишньому природному середовищу, яка буде явно незрівнянною з конкретною та безпосередньою очікуваною загальною військовою перевагою, є воєнним злочином в розумінні Римського статуту Міжнародного кримінального суду (Статут МКС, стаття 8 (2) (b) (iv)).

Імовірно поки зарано говорити про «широку, довгочасну і серйозну шкоду», як вона розуміється в практиці застосування відповідних норм МГП. Водночас, вже зараз є очевидним факт невжиття збройними силами РФ всіх практично можливих запобіжних заходів для уникнення такої потенційної шкоди. Подальше ігнорування згаданих норм МГП неодмінне призведе й до згаданої вище шкоди.

Захоплення та розграбування майна.

Тенденція захоплення та розграбування майна на окупованих територіях протягом жовтня 2022 року не змінилася. З тимчасово окупованих територій продовжують надходити численні повідомлення про захоплення та розграбування майна. Багато з таких повідомлень важко перевірити за кількома (альтернативними) джерелами, але правдивість більшості з них не викликає розумних сумнівів. Спектр видів майна, що стає об'єктом посягання, як і раніше, доволі різноманітний: від побутового пограбування місцевого населення та підприємців (автомобілі, готівкові грошові кошти тощо), до захоплення та розграбування майна великих компаній у значних розмірах (врожаю агропідприємств, товарів та майнових комплексів українських гіпермаркетів тощо).

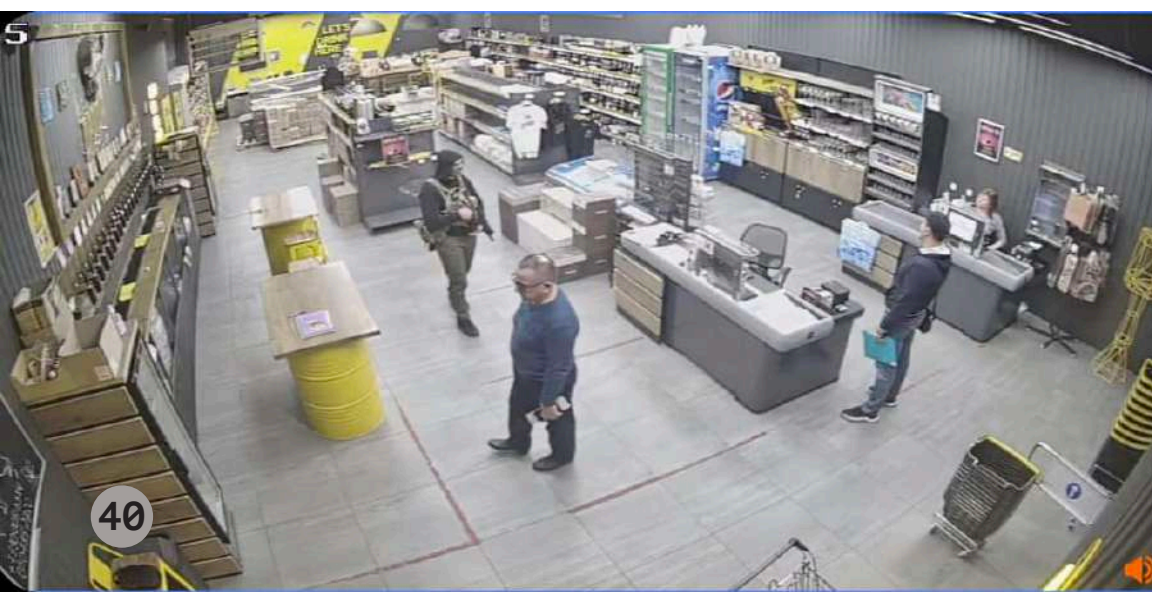
Доволі типове повідомлення поліції Херсонської області лише за один день - **10 жовтня** (наводиться скорочено):

- у Новотроїцькій громаді військові РФ захопили приміщення відділення банку з товаро-матеріальними цінностями;
- у Бериславському та Каховському районах військові РФ розграбували два сільськогосподарські підприємства, забравши трактори, системи навігації для посіву, комбайни, жатки та автомобілі;
- у тимчасово окупованому Херсоні окупанти захопили ряд приватних компаній: територію підприємства з оптової торгівлі деревиною та будівельними матеріалами; в центрі міста - приміщення та майно фірми з надання аудиторських послуг; в обласному центрі та с. Степанівка - територію заводу з виробництва електричного устаткування для двигунів і транспортних засобів, а також територію підприємства з виробництва сухих будівельних сумішей⁷⁹.

Окремі приклади:

10 жовтня стало відомо про захоплення в окупованому м. Херсон (Херсонська обл.) майнового комплексу Південної степової броварні «Дрофа» - приватного підприємства з виготовлення пива. Про подію повідомив власник броварні. Захоплення відбулося 7 жовтня⁸⁰.

Фірмовий магазин компанії «Дрофа». Джерело фото: «Дрофа» в Фейсбук

⁷⁹ <https://www.facebook.com/khersonpolice.official/posts/pfbid0U2rFFSr2wAm5dMYnDGBU5Ug9ZdfpSDtkDe53H7dqBwH1Zf42mCeSAavUT51HbY44l>

⁸⁰ <https://www.facebook.com/drofabeer/posts/pfbid02ywSKDYoHC4veXR7osRQ93kEh3ZYZtMtq1QG2KV4NRzeabv5th1E7UCd7ugdhjDmnl>

17 ЖОВТНЯ

стало відомо про розграбування спортивного залу в окупованому м. Херсон (Херсонська обл.). За словами власника мережі спортзалів підприємця Сергія Дудки, російські військові вивезли зі спортзалу кавомашину, телевізори, спортивне харчування, побутову хімію та інші речі, які було легко забрати з собою⁸¹.

СУСПІЛЬНЕ
ХЕРСОН

АРХІВ

відео: Єва Єфремова

ЗАХОПЛЮЮТЬ ПРИВАТНИЙ БІЗНЕС ТА ПІДПРИЄМСТВА

Спортзал в окупованому Херсоні до пограбування військовими. Скріншот відео. Джерело: Суспільне

31 ЖОВТНЯ

видання «Економічна правда» опублікувало інтерв'ю з власником агрохолдингу UkrLandFarming **Олегом Бахматюком**⁸².

«Із 470 тисяч гектарів землі в нас залишилося 310 тисяч гектарів. Інша земля в окупації та сірій зоні, де ведуться воєнні дії: у Херсонській, Миколаївській, Донецькій, Луганській, частині Запорізької та Харківської областей. На півдні ми втратили величезне управління на 140 тисяч гектарів. Там було техніки на 80-100 мільйонів доларів, міндобрив та насіння ще на 90 мільйонів доларів. За нашими даними, **усе це розграбоване, уся техніка вивезена**. У зоні окупації втрачені фабрики "Чорнобаївка" та "Чорнобаївка нова". Це найбільший птахокомплекс, де померли 4,5 мільйона птиці», - розповідає підприємець.

«15 тисяч тонн соняшнику на Донеччині [про вкрадене зерно на окупованій території – СЦГГ]. Ще 80 тисяч тонн соняшнику і кукурудзи згоріли на Овруцькому елеваторі на Житомирщині, коли було пряме попадання. Ми вже зрозуміли, що вивозять техніку. **Вивезено близько 100 тракторів, 100 комбайнів, 150 зерновозів**. Росіяни вже навчилися знімати GPS, тож ми не можемо відстежувати техніку. Раніше відстежували, бачили, що вона в Криму, у Ростові», - додає Олег Бахматюк.

⁸¹ <https://susplne.media/296798-okupacijna-vlada-ta-vijskovi-rf-vidbiraut-u-hersonciv-biznes/>

⁸² <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/10/31/693211/>

Чому це порушення:

Норми МГП забороняють грабіж. На окупованій території дозволено конфіскувати рухому суспільну власність, яку можна використовувати для воєнних операцій; приватну власність необхідно поважати, її не дозволено конфісковувати, окрім випадків, коли знищення або захоплення такої власності вимагає *нагальна військова необхідність* (Четверта Женевська конвенція, стаття 53, Звичаєве МГП, норми 49-51).

Незаконне, безглузде або широкомасштабне знищення та привласнення майна, не викликане військовою необхідністю, розграбування населених пунктів, а також деякі інші споріднені з ними діяння, вчинені під час міжнародного збройного конфлікту, є воєнними злочинами в розумінні Римського статуту Міжнародного кримінального суду (Статут МКС, стаття 8).

Нав'язування російського громадянства жителям тимчасово окупованої Росією території України розпочалося з самих перших днів окупації, але в жовтні 2022 року ця проблема набула нової форми.

Нагадаємо, що 25 травня В. Путін підписав указ № 304, яким спростив прийом у громадянство Росії жителів окупованої території Херсонської та Запорізької областей України⁸³. Іншим своїм Указом за № 330 від 30 травня російський президент запровадив «спрощену процедуру» набуття російського громадянства для дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування та недієздатних осіб, які мають українське громадянство⁸⁴. Вже тоді керівник Офісу Президента України А. Єрмак під час виступу на відкритті Russian War Crimes у межах Всесвітнього економічного форуму в Давосі зазначав, що станом на 21 травня РФ депортувала на свою територію більш як 232 тисячі дітей і понад дві тисячі з них – або сироти, або розлучені з батьками⁸⁵.

Щодо окупованих після 24 лютого 2022 року територій Донецької та Луганської областей, то видача російських паспортів жителям цих територій відбувалася за законодавством РФ, введеним ще для самопроголошених «ДНР/ЛНР», тобто як жителям «ДНР/ЛНР» (указ В. Путіна від 24.04.2019 № 183)⁸⁶.

30 вересня влада Росії оголосила про підписання у Москві **«договорів»** про прийняття до Російської Федерації так званих ДНР, ЛНР, а також Запорізької та Херсонської областей, в межах, що існували «на день їх утворення та день прийняття в Російську Федерацію»⁸⁷.

Згодом, 2 жовтня, Конституційний Суд РФ дійшов висновку про «конституційність» цих «міжнародних договорів», а 3 жовтня влада Росії оголосила, що її парламент одностайно підтримав анексію тимчасово окупованих територій України: Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей⁸⁸.

Кожен з «договорів» містить статтю № 5 наступного змісту: *«3 дня прийняття в Російську Федерацію ДНР / ЛНР / Запорізької області / Херсонської області та утворення у складі РФ нового суб'єкта громадянства ДНР / ЛНР / України та особи без громадянства, які постійно проживають на цей день на території ДНР / ЛНР / Запорізької області / Херсонської області, визнаються громадянами РФ, за виключенням осіб, які протягом одного місяця після цього дня зроблять заяву про своє бажання зберегти наявне у них та (або) їхніх неповнолітніх дітей інше громадянство або залишитися особами без громадянства».*

Отже, всі жителі окупованих територій України, що постійно проживали або принаймні мали в паспорті (іншому передбаченому законом документі) відмітку про зареєстроване місце проживання (раніше - пропуску) на окупованих територіях, автоматично отримали російське громадянство в розумінні влади РФ. Проживаючи в умовах окупації (на фоні бойових дій, присутності озброєних військових та спецслужб тощо) або виїхавши на підконтрольну Україні територію чи за кордон, заявити протягом місяця в органах влади РФ про «своє бажання зберегти наявне у них та (або) їхніх неповнолітніх дітей інше громадянство», як про це вказано в «договорах», навряд-чи практично можливо. Крім того, такої можливості явно позбавлені діти-сироти та діти без батьківського піклування, а також недієздатні особи.

⁸³ <https://www.pravda.com.ua/news/2022/05/25/7348452/>

⁸⁴ <https://life.pravda.com.ua/society/2022/05/30/248879/>

⁸⁵ <https://president.gov.ua/news/vistup-kerivnika-ofisu-prezidenta-ukrayini-andriya-yermaka-n-75297>

⁸⁶ <http://www.kremlin.ru/acts/bank/44190>

⁸⁷ <http://kremlin.ru/events/president/news/69465>

⁸⁸ <http://duma.gov.ru/news/55411/>

Чому це порушення:

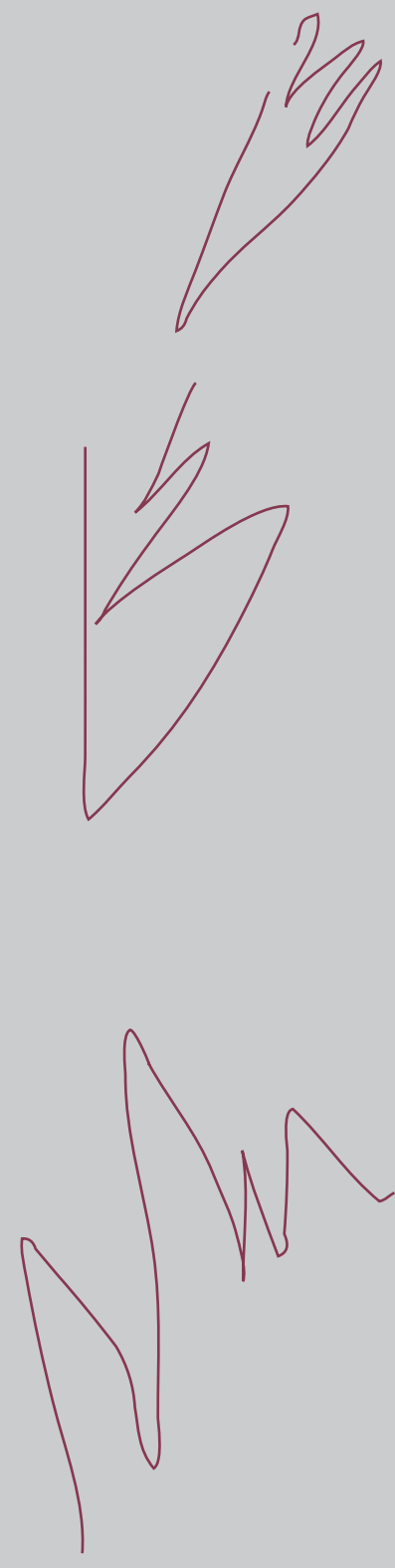
Відповідно до статті 45 Положення про закони і звичаї війни на суходолі, що є додатком до Гаазької конвенції (IV) про закони і звичаї війни на суходолі 1907 року, забороняється примушувати жителів окупованої території присягати на вірність державі-супротивнику.

Особи, що перебувають під захистом, які знаходяться на окупованій території не будуть у жодному разі та жодним чином позбавлені переваг цієї Конвенції у зв'язку з будь-якими змінами, запровадженими стосовно керівних установ чи управління цією територією внаслідок її окупації, або у зв'язку з будь-якою угодою, укладеною між властями окупованої території та властями окупаційної держави, або у зв'язку з анексією окупаційною державою всієї або частини окупованої території (стаття 47 IV Женевської конвенції).

Нав'язування російського громадянства жителям окупованих територій де-юре і де-факто змушує їх присягати на вірність державі-окупанту, що заборонено міжнародним правом.

Будь-яка зміна громадянства апіорі має бути добровільною. Добровільність вимагає вільний вибір, а не штучно запропонований. На прикладі нав'язування громадянства жителям тимчасово окупованого Кримського півострова⁸⁹ можна зазначити, що правова база, прийнята «в період потрясіння і загальної правової невизначеності», суттєво підриває здатність будь-якої особи зробити обґрунтований вибір на основі повного розуміння «переваг та недоліків» серед варіантів залишити українське громадянство або набути громадянство держави-окупанта. Безумовно, ситуація з російським громадянством на Кримському півострові та на окупованій материковій території України, є різною, а питання набуття громадянства є складним та багатоаспектним.

Але вже зараз є підстави стверджувати про відсутність у жителів окупованих Росією територій можливості вільного вибору громадянства та про недобровільність набуття російського громадянства згідно «договорам», оприлюдненим владою РФ.

⁸⁹ https://www.irf.ua/content/files/report_crimea_human_rights.pdf

7

Свавільні затримання та незаконне позбавлення свободи цивільних осіб.

Протягом жовтня 2022 року практика свавільних затримань російськими військовими (військовослужбовцями збройних сил РФ, Росгвардії, ФСБ тощо) та утримання в незаконних місцях несвободи цивільного населення окупованих територій істотно не змінилася. Як і раніше, незаконне позбавлення свободи людей здійснюється повсюдно та вочевидь є частиною плану чи політики по відношенню до окремих верств цивільного населення окупованих територій.

Щодня надходять нові повідомлення про затримання людей. Частина затриманих згодом звільняють, а відомості про долю решти так і залишаються невідомими.

Водночас, кількість повідомлень в порівнянні з першими місяцями повномасштабного військового вторгнення істотно зменшилася, що на наше переконання пов'язано не зі зменшенням кількості випадків затримання людей, а зі зростаючим страхом родичів затриманих повідомляти про зникнення рідних в публічній площині. Формування на окупованих територіях стійкої системи репресивних органів створює атмосферу загального страху.

Окремі приклади:

1 жовтня

журналісти видання «VINUS info» опублікували репортаж з деокупованого села Руська Лозова Харківської області. В репортажі розповідається про затримання місцевих жителів: колишніх учасників антитерористичної операції, прикордонника та просто випадкових людей. Місцеві жителі розповіли журналістам про затримання їх родичів, погрози, побої, пограбування. За чутками, затриманих з усієї цієї місцевості утримували в підвалах прикордонного села Стрілеча. Після звільнення цього села у вересні 2022 року, затриманих в селі не знайшли (ймовірно вони були вивезені на територію РФ)⁹⁰.

7 жовтня

стало відомо про затримання ймовірно в окупованому селищі Новопсков (Луганська обл.) **Юрія Ясиненка**, 1982 р. н. Подробиці затримання невідомі⁹¹.

Юрій Ясиненко.
Джерело фото: Пошук зниклих

⁹⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=o8wlgdXQDG8>

⁹¹ https://t.me/poshuk_znyklyh/30852

10 ЖОВТНЯ

Ймовірно в окупованому м. Нова Каховка (Херсонська обл.) російські військові затримали місцевого жителя **Андрія Ходорковського**. Чоловіка затримали в його оселі. В нього залишилася хвора 84-річна матір⁹².

Андрій Ходорковський.
Джерело фото: Суспільне

11 ЖОВТНЯ

Ймовірно в окупованому м. Мелітополь (Запорізька обл.) затримали **Яніну Акулову**. Подробиці затримання невідомі⁹³.

Яніна Акулова.
Джерело фото: Викрадені
Мелітопольці

14 ЖОВТНЯ

стало відомо, про затримання ймовірно в окупованому м. Херсон **Сергія Алексієнка**, 1977 р. н. Чоловіка затримали у власній квартирі⁹⁴.

17 ЖОВТНЯ

стало відомо про затримання російськими військовими колишнього заступника міського голови м. Нова Каховка (Херсонська обл.) **Сергія Давидюка**. Це вже друге затримання чоловіка. Вперше чоловіка затримали 23 серпня і утримували 35 діб, застосовуючи до нього катування⁹⁵.

Сергій Давидюк.
Джерело фото: Most

⁹² <https://susilne.media/294574-na-hersonsini-rosijski-vijskovi-vikrali-zitela-novoi-kahovki/>

⁹³ https://t.me/vykradeni_melitopol/276

⁹⁴ https://t.me/poshuk_znyklyh/30958

⁹⁵ <https://most.ks.ua/news/url/rosijski-okupanti-vikrali-kolishnogo-zastupnika-mera-novoji-kahovki-sergija-davidjuka/>

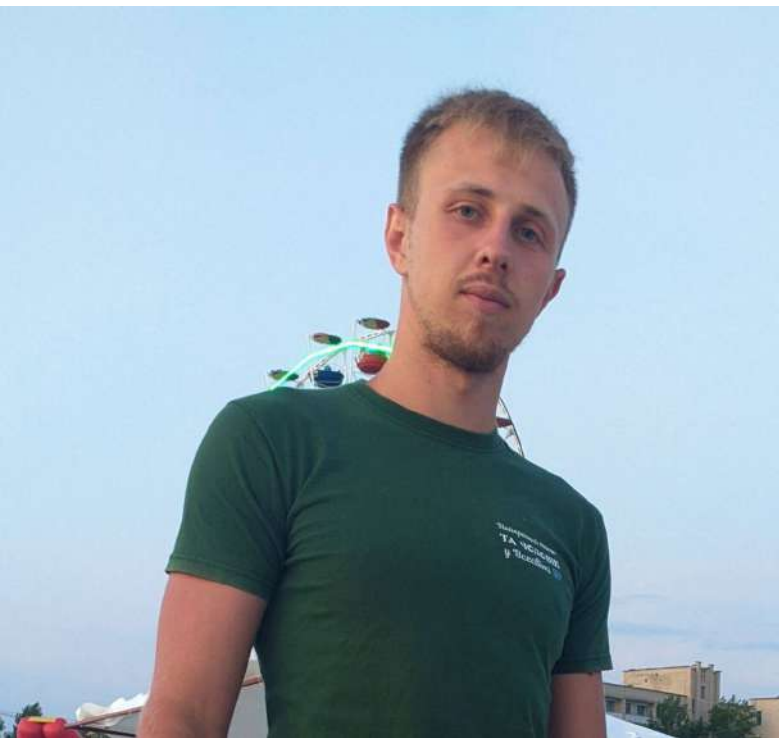

23 жовтня

стало відомо про те, що російські військові в селищі Борова (Харківська обл.) затримали **Максима Лоцкіна**, 1979 р. н. Подробиці затримання невідомі⁹⁶.

Максим Лоцкін. Джерело фото: Пошук зниклих

23 жовтня

стало відомо про затримання російськими військовими в окупованому м. Херсон **Дмитра Обозного**, 1994 р. н. Подробиці затримання невідомі⁹⁷.

Дмитро Обозний. Джерело фото: Пошук зниклих

⁹⁶ https://t.me/poshuk_znyklyh/31063

⁹⁷ https://t.me/poshuk_znyklyh/31082

Чому це порушення:

Під час міжнародного збройного конфлікту причини, через які сторона, що перебуває в конфлікті, може позбавити свободи цивільну особу, закріплені в Четвертій Женевській конвенції: цивільні особи можуть бути інтерновані або примусово поселені в певному місці лише в тому випадку, якщо це абсолютно необхідно для безпеки держави, під владою якою вони знаходяться (стаття 42), а на окупованій території - через причини збереження безпеки (стаття 78). Щоб позбавлення свободи у таких випадках вважалось законним, необхідно також дотримуватися встановленої процедури (статті 43, 78 та інші).

Забороняється примусове зникнення та свавільне позбавлення волі (Звичаєве МГП, норми 98, 99), направлене проти цивільних осіб.

Широкопоширена чи систематична практика насильницьких зникнень, поміщення до в'язниць або іншого жорстокого позбавлення фізичної свободи в порушення основоположних норм міжнародного права, є злочином проти людяності, як його визначено статтею 7 Римського статуту Міжнародного кримінального суду (Статут МКС, стаття 7 (1) (e) (i)).

Незаконне позбавлення свободи, взяття заручників та деякі інші споріднені з ними діяння розглядаються в розумінні Римського статуту також як військовий злочин (Статут МКС, стаття 8 (2) (a) (vii), (viii)).

Довідково:

Практика свавільних затримань та утримання в незаконних місцях несвободи цивільних осіб набула свого поширення ще з 2014 року, тобто з самого початку збройної агресії Росії проти України, про що СЦГП та інші правозахисні організації неодноразово повідомляли в своїх публікаціях, дослідження та інших матеріалах.

Див., наприклад,

За ґратами будинку «Уряду ЛНР»

https://totalaction.org.ua/public/upload/book/1534328816_LNR_B_ua.compressed.pdf

Війна без правил

[https://totalaction.org.ua/public/upload/book/1526026794_gon_201117_web_\(1\).pdf](https://totalaction.org.ua/public/upload/book/1526026794_gon_201117_web_(1).pdf)

Ті, що пережили пекло

https://totalaction.org.ua/public/upload/book/1526026398_SURVIVING_HELL_ua_web.pdf

Довідково:

З 2014 року СЦГІ документує порушення прав людини, скоєні під час війни в Україні. Команда СЦГІ пройшла низку спеціалізованих тренінгів, де навчилася правильно збирати, обробляти та зберігати свідчення постраждалих. Протягом 2014 – 2021 рр. інтерв'юери Центру відвідали чи не кожне місто Донецької та Луганської областей (на підконтрольній Уряду території), щоб зібрати десятки свідчень про порушення прав людини із перших уст. Ми збирали інформацію про грубі порушення прав людини, спричинені збройним конфліктом, серед яких:

- незаконне затримання та утримання;
- нелюдське поводження;
- тортури;
- залучення неповнолітніх осіб до організованих збройних формувань;
- гендерно-обумовлене насильство.

Видання підготовлено спільно [Східноукраїнським центром громадських ініціатив](#) (СЦГІ), німецькою організацією [Kurve Wustrow – Centre for Training and Networking in Nonviolent Action](#) у рамках Громадської служби миру, що фінансується [Федеральним міністерством з економічної співпраці та розвитку Федеративної республіки Німеччина](#). СЦГІ пропонує кожному постраждалому безкоштовну юридичну допомогу у форматі консультацій та супроводу в судових справах.

Наразі перед нами постали нові виклики, пов'язані з новим етапом війни та повномасштабним вторгненням Росії в Україну.

Але ми продовжуємо свою правозахисну роботу та закликаємо всіх постраждалих та свідків порушень прав людини та норм МГП повідомляти нам про відповідні порушення:

Контакти:

Email: info@eucci.org

Тел. : +38 (044) 5781438, + 38 (063) 6409640

Східноукраїнський центр громадських ініціатив

